
Znechucen? To určitě nejsem

Znechucen? To určitě nejsem

LIDOVÉ NOVINY

3.4.2012 Lidové noviny Strana 36 Akademie, autor: RADKA KVAČKOVÁ

ROZHOVOR Filozof a pedagog Jan Sokol nevidí kolem sebe jen negativa. Soukromým vysokým školám by ale státní dotace nedal

Profesor Jan Sokol není jen proděkanem Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy. Pedagog a známý křesťanský filozof je zároveň jednou z přirozených autorit současnosti. Proto nás zajímalo, jak se dívá na vření kolem vysokých škol, ale nejen na ně.

* LN Zúčastnil jste se během nedávného Týdne neklidu nějaké studentské demonstrace?

Demonstrace ne, ale měl jsem pro studenty přednášku na Filozofické fakultě UK.

* LN Co jste jim říkal?

Že když chce být škola nezávislá, musí si umět s nezávislostí poradit a ukázat, k čemu jí potřebuje.

* LN To znamená...

Základní věc je, že když jde dnes na vysokou školu šedesát procent populačního ročníku, nelze si představovat, že ze všech budou vědci. Těch, kteří budou studovat po ukončení bakalářského studia v navazujícím magisterském, by nemělo být víc než čtvrtina.

* LN Jenže vysoké školy mají tendenci produkovat co nejvíce magistrů. Ostatně povědomí, že hotový vysokoškolák je až magistr, se drží v celé společnosti.

Už ne. Působím na Fakultě humanitních studií a z našich bakalářů není nikdo nezaměstnaný. Za deset let, co existujeme, jsme měli na pracovním úřadě asi dva absolventy.

* LN Není to ale proto, že velká část vašich absolventů jde studovat dál?

Ano. Něco přes polovičku jde dál. To je hodně. My jsme si původně mysleli, že by to měla být tak třetina. Jenže dnešní systém je nastaven tak, že se hlava nehlava zvyšuje počet studentů. Student znamená pro školu humanitního směru třicet tisíc státní dotace, školy se nafukují, berou každého a příspěvek na studenta i úroveň se ovšem snižuje.

* LN Je masifikace vysokoškolského vzdělání, k níž nedošlo zdaleka jen u nás, ale prakticky v celé západní Evropě, v zásadě správný trend, nebo je to chyba?

Já to beru tak trochu jako přírodní jev. Pro nás akademiky je to zadání. Protože je to všude na světě, nemá smysl se proti tomu stavět, ale o to důležitější je studium rozdělit a opravdu přísně diferencovat. Bakalář podle mne nemá být příprava k určitému studiu. To musí být poměrně široký základ, aby si student našel, jakým směrem se vydat dál.

* LN Ministerstvo školství se teď snaží ekonomickými nástroji snižovat počet magistrů. A taky zohledňovat kvalitu a zaměření školy. Myslíte si, že existuje způsob, jak změřit kvalitu školy?

To, která škola je kvalitní a která ne, se ví.

* LN Takže počítání profesorů, docentů a publikací je zbytečné?

Já bych spíš řekl, že „kafemlejek“ na publikace je sice velmi hrubé měřítko, ale nějaké měřítko to je.

* LN Takže vůči němu nemáte námitky?

Mám. Potíž je, že financování je nastavené tak, že žádná škola bez vědy nepřežije, a vědu tak musí aspoň předstírat. Z toho vzniká obrovská inflace publikací, které nikdo nečte. Takže až někdo vymyslí něco jiného než počítání vědeckých publikací, budu rád, ale zatím nic lepšího není.

* LN Máte z Fakulty humanitních studií, kde působíte, dojem, že se zhoršuje úroveň studentů?

Těžko říct. Já bych to netvrdil, my ovšem máme štěstí, že si můžeme z uchazečů dost vybírat, protože je jich hodně. Přijímáme tak každého třetího - a ještě polovička pak odpadne. Ale když občas přednáším na některých regionálních univerzitách, mám dojem, že těch osmdesát budoucích filozofů jen čeká, až zazvoní.

* LN Takže vy jste také létající profesor?

Ne, já nemám žádné další úvazky. Mluvím o jednotlivých přednáškách, když mě pozvou.

* LN Co říkáte věcnému záměru zákona o vysokých školách? Je v něm něco vysloveně špatné?

Ano. Jednak je otázka, proč se musí dělat nový zákon. To, co nás opravdu pálí, se dá vyřešit novelou a lepším fungováním ministerstva. Dneska v zákoně máme paragraf, že závěrečné práce se musí zveřejňovat. Kdyby to ministerstvo vymáhalo, tak žádná Plzeň nemohla vzniknout.

* LN Nový zákon je ale hlavně o řízení univerzit. Má do něho více vstupovat rada školy, a tudíž i lidé zvenčí?

Rady jsou podle mého velký omyl. Autoři si od nich slibují něco, co nemohou splnit, a druhá strana, školy, se zase příliš bojí, že by se něco zásadně změnilo.

* LN Nezměnilo?

Viděl jsem, jak fungují boardy v Americe. To je něco jako grémium fandů té školy. Škola si vybírá, kdo by jí nejvíc pomohl.

* LN No právě, to je dobré, ne?

Tam v radách působí úspěšní a bohatí lidé, kteří jsou za vodou, vidí v tom svoji prestiž a snaží se ze všech sil škole pomoci. Takoví se u nás těžko najdou. Byl jsem ve správní radě jedné zdejší školy, ta dnes hlídá hlavně nakládání se školními nemovitostmi. Dělá to vcelku dobře, ale lidé se škole nemůžou věnovat, nemají na to čas, sejdou se dvakrát do roka a do provozu školy nevidí. Nebezpečí je v tom, že kdyby do rady přišel hodně cílevědomý člověk, ostatní snadno takřkajíc ukecá. Může způsobit i malér.

* LN Jak se díváte na to, že by rektor vzešel z výběrového řízení?

Ptám se, kde by vzal autoritu, kterou dnes má díky tomu, že je volený senátem? Takový „rektor shora“ by musel vládnout silou a to je pro školu neštěstí.

* LN Nebyl by to tak docela rektor shora. Navíc nový zákon má roli rektora spíše posílit než oslabit. Zatím je to tak, že rektor má odpovědnost, ale rozhodovací pravomoci drží senát, který naopak nemá žádnou odpovědnost.

Není to tak zlé. Ano, jsou rektori nebo taky děkani, kteří se se senátem hádají a nevidí jinou možnost než mu trochu přistříhnout pravomoci. Ale kdyby se s ním naučili jednat a zacházet, může jim být velkou oporou.

* LN Je ale známo, že studenti se o chod a blaho školy ve skutečnosti moc nezajímají. Ostatně ani voleb do senátu se moc nezúčastňují. A ani jejich zástupcům nejspíš nejde příliš o budoucnost školy. Vždyť oni ji za nějakou dobu opustí.

To je pravda. Ale když jsem byl předsedou senátu, sedl jsem si s nimi před každým zasedáním na hodinku dvě a bylo všechno jinak. Ani jako děkan jsem neměl se senátem žádné problémy, naopak, nacházel jsem v něm oporu i radu. Že k senátním volbám chodí málo studentů, může být nebezpečné. Už dávno navrhuju, aby počet studentských zástupců v akademickém senátu závisel na volební účasti. Kdyby volila jen desetina studentů, byl by tam třeba jen jeden.

* LN Zajímavá myšlenka, ale podívejme se ještě na další body chystané reformy školství. Co říkáte tomu, že by profesura měla být spojená s funkčním místem?

Proti tomu nemám námitky, docela by se mi to i líbilo. Jenže tím důležitější by byly habilitace a všechny tyhle choulostivé věci jsou ve věcném návrhu zákona naznačené jednou dvěma větami.

* LN A co akreditace? Souhlasíte, že by se měla akreditovat instituce namísto stovek a tisíců studijních programů?

To je asi dobře. Důležitá je ovšem kontrola. Čas od času by si měla akreditační komise vzít třicet diplomů z nějakého oboru včetně posudků a najmout tři lidi, aby to přečetli a posoudili, udělali třeba i pořadí. To by úplně stačilo.

* LN Co školné?

Zdá se mi, že rozumně malé poplatky za studium, jako mají některé spolkové země v Německu, jsou snad i správná cesta. Školné na veřejných univerzitách by ale rozhodně nesmělo vyrůst tak jako v Anglii, na nějakých 300 tisíc korun za rok, to je velký malér. Nejdražší americké nestátní univerzity vybírají zhruba dvakrát tolik, ale na Harvardu polovina studentů školné neplatí, z českých studentů nikdo. Proto je tak těžké se tam dostat.

* LN A co půjčky studentům? Líbí se vám ta myšlenka?

Systém půjček mi přijde hodně složitý a obávám se, že návratnost bude malá. A zadlužený absolvent bude mít další dobrý důvod, aby si řekl „děkujeme, odcházíme“. Navíc za tím vidím snahu, aby na státní prostředky dosáhly i soukromé školy.

* LN Soukromá škola by státní příspěvek podle vás dostávat neměla?

Určitě ne v době, kdy je na veřejných školách míst až až a peněz stále méně. Určitě ne ta, která se chápe „podnikatelsky“ a nemá valnou úroveň. Znáám tu jen dvě tři světlé výjimky.

* LN Řeknete které?

Nechci jmenovat, protože neznám všechny a nechci někomu ublížit.

* LN Není to ale tak, že prostě znáte bliž dvě soukromé vysoké školy a ty se vám nezdají špatné? Třeba někdo zná jiné dvě tři a taky se mu nezdají špatné. Možná je to klišé, říkat, že soukromé vysoké školy jsou špatné. Není pak nespravedlivé dávat příspěvek ze státního rozpočtu na studenta jen veřejným školám?

Znáám podstatně víc soukromých škol a jedna soukromá škola, o které mluvím, je na tom finančně lépe než my.

* LN Vždyť žije jenom ze školného.

Ale to je v daném případě vyšší než státní příspěvek na stejný obor, jaký dostává třeba filozofická fakulta veřejné univerzity.

* LN Jak vnímáte roli studentů ve společnosti? Mívají většinou pravdu, když proti něčemu protestují?

To bych netvrdil. Ale z Týdne neklidu jsem měl velkou radost, protože to nebyl jen protest - a třeba Karlova univerzita se podivuhodným způsobem probudila a dala dohromady.

* LN Jaká část studentů se podle vašeho odhadu protestních akcí zúčastnila?

Řekněme desetina. Nebylo to všude stejné. Mluvím hlavně o Filozofické fakultě UK. Třeba na FAMU, kde jsem taky byl, to bylo vyložene vlažné.

* LN Řekněte, pane profesore, jste taky ze všeho znechucen? Kdekdo se tváří, že nikdy nebylo hůř než dnes...

Kdepak, vůbec ne. Ta znechucenost pramení z toho, že si lidé stále ještě nezvykli, že svobodná média ukazují téměř výhradně negativa. Mnozí sedí u televize a myslí si, že se tu děje jenom to, co je v televizi. Stačí se projít nebo i podívat z okna, dívat se vlastníma očima. Politika je boj o moc i o peníze, a tak přitahuje i všelijaká podivná individua. Skandály jsou ovšem hnusné, ale chvála Bohu, když nějaký praskne. Kdyby bylo ale všechno prohnité a kdyby všichni lhali a kradli, vypadalo by to tu úplně jinak.

***

Profil JAN SOKOL (* 1936) Je filozofem a vysokoškolským pedagogem. V Tošovského vládě (1998) byl ministrem školství, v roce 2003 pak protikandidátem Václava Klause v prezidentských volbách. Přednáší také na zahraničních univerzitách. V současné době je proděkanem Fakulty humanitních studií UK.